

338.439.5:[339.564:637.5](478)

**ANALIZA EXPORTULUI
DE ANIMALE VII, PĂȘĂRI,
CARNE ȘI SUBPRODUSE¹
COMESTIBILE DIN REPUBLICA
MOLDOVA**

*Conf. univ. dr. Elena ȘCERBACOV, UASM
elenascerbacov@yahoo.com*

Comerțul exterior, în general, este un factor esențial al creșterii economice a fiecărui stat din lume, iar exportul produselor agro-alimentare este un domeniu important pentru orice economie națională, este un complex de activități cu valoare socială. Acesta cuprinde totalitatea relațiilor și tranzacțiilor efectuate sub formă de export și import. De asemenea, el vizează fluxurile și serviciile unei țări cu restul lumii.

În acest context, prezenta lucrare este fundamentată pe analiza exportului de animale vii, păsări, carne și subproduse comestibile din Republica Moldova.

În lucrare se propune o analiză statistică a sectorului autohton de exportare a cărnii, ce denotă un grad de concentrare redus al companiilor din industria procesării cărnii și un potențial de creștere pentru întreprinderile existente.

Cuvinte-cheie: carne, bovine, export, păsări, porcine.

JEL: P45, N50, Q17.

Introducere

Un impediment major în calea exportului produselor de origine animalieră din Republica Moldova pe piața UE este lipsa unor instalații de distrugere/prelucrare a deșeurilor de origine animală, conform standardelor UE.

Volumele actuale de producție din republica noastră și starea industriei în ansamblu

338.439.5:[339.564:637.5](478)

**ANALYSIS OF THE EXPORT
OF LIVE ANIMALS, POULTRY,
MEAT AND BY-PRODUCTS¹
FROM THE REPUBLIC
OF MOLDOVA**

*Assoc. Prof. PhD Elena SCERBACOV, SAUM
elenascerbacov@yahoo.com*

Foreign trade, in general, is a key factor in the economic growth of every state worldwide, and the export of agri-food products is an important area for any national economy and is a complex of activities with social value. It includes all relations and transactions carried out in the form of export and import. Also it targets the flows and services of a country with the rest of the world.

In this context, this paper is based on the analysis of the export of live animals, poultry, meat and edible by-products from the Republic of Moldova.

The paper proposes a statistical analysis of the domestic meat export sector, which shows a low degree of concentration of companies in the meat processing industry and a growth potential for the existing enterprises.

Keywords: meat, cattle, export, poultry, pigs.

JEL: P45, N50, Q17.

Introduction

A major impediment to the export of animal products from Moldova to the EU market is the lack of facilities for the destruction/processing of animal waste, according to EU standards.

The current production volumes in Moldova and the state of the industry as a whole do not allow us to hope for a serious presence

¹Subproduse (organe, membrane, cap, limbă, creier, burtă etc.)/ By-products (organs, membranes, head, tongue, brain, belly, etc.)

nu ne permit să sperăm la o prezență serioasă pe piețele de export. Prin urmare, statul are nevoie, pe de o parte, să creeze condiții pentru controlul adecvat al producției animaliere și, pe de altă parte, prin subvenții și proceduri specifice de sprijin să stimuleze dezvoltarea industriei. În acest sens, este necesar să existe o strategie clară pentru fiecare sector în parte și care să aibă orientări realizabile. De exemplu, pentru carnea de porc nu pot fi prevăzute piețele din țările UE, lumea arabă și chiar Rusia. Orientarea poate fi China. China reprezintă o piață uriașă, și dacă fermierii văd o perspectivă reală de livrare, ei vor atrage investiții pentru extinderea producției.

În condițiile epocii contemporane, participarea activă la diviziunea mondială a muncii reprezintă o latură inseparabilă a procesului de dezvoltare a oricărei națiuni și aceasta constituie o necesitate obiectivă pentru toate statele lumii, indiferent de nivelul dezvoltării lor economico-sociale sau de sistemul social-politic dominant. Se impune, ca o necesitate obiectivă, intensificarea participării la diviziunea mondială a muncii, în primul rând, pentru țările mai puțin dezvoltate, din punctul de vedere economic, pentru că numai astfel ele vor putea înlătura decalajul considerabil, care le desparte de țările puternic industrializate și bine ancorate în diviziunea mondială a muncii.

Comerțul internațional constituie totalitatea legăturilor comerciale de cumpărare-vânzare de bunuri și servicii, care se desfășoară între diferite state ale lumii, pe baza diviziunii internaționale a muncii. Altfel spus, comerțul internațional este o formă de legătură între piețele naționale, între producătorii de mărfuri din diferite țări, legătură ce apare pe baza diviziunii internaționale a muncii și care exprimă interdependențele economice dintre state [5, p.13].

În țările dezvoltate, în ultimele decenii, s-au conturat mecanisme complete, prin intermediul cărora sunt posibile schimburile internaționale de mărfuri și servicii, precum și co-

on export markets. Therefore, the state needs, on the one hand, to create conditions for the proper control of animal production and, on the other hand, through subsidies and specific support procedures to stimulate the development of the industry. In this regard, there needs to be a clear strategy for each sector, with guidelines that can be achieved. For example, markets in the EU countries, the Arab world and even Russia cannot be predicted for pork. The focus may be China. China is a huge market, and if farmers see a real delivery prospect, they will attract investment to expand production.

In the conditions of the contemporary era, active participation in the world division of labour is an inseparable side of the development process of any nation and it is an objective necessity for all states, regardless of their level of economic and social development or dominant socio-political system. There is an objective need to increase participation in the world labour division, first and foremost, for less developed countries in terms of economic development because only in this way they will be able to close the considerable gap that separates them from highly industrialized and well-anchored countries in the world division of labour.

International trade is the totality of trade links of goods and services purchase-sale that take place between different countries of the world on the basis of the international division of labour. In other words, international trade is a form of connection between national markets, between producers of goods from different countries, a link that appears on the basis of the international division of labour and expresses economic interdependencies between states [5, p.13].

In developed countries, in recent decades, comprehensive mechanisms have emerged through which international trade in goods and services, as well as bilateral or multilateral economic cooperation, is possible. The

operarea economică bilaterală sau multilaterală. Sunt bine definite procedurile și metodele de desfășurare a schimburilor internaționale, cadrul instituțional necesar, acoperirea juridică, s-au prefigurat cele mai bune practici, astfel că, în prezent, derularea tranzacțiilor de comerț exterior nu mai este un secret sau un atu al unora în vederea obținerii de avantaje în raport cu alți parteneri [3, p.36].

Comerțul internațional include totalitatea schimburilor de bunuri și servicii dintre două sau mai multe state. În cazul în care comerțul internațional cuprinde toate statele lumii, el devine comerț mondial.

Comerțul internațional, privit din punctul de vedere al unei singure țări, se numește comerț exterior. Orice comerț exterior este alcătuit din: export, import, reexport și tranzit.

În obiectul comerțului internațional, intră schimbul de bunuri materiale și schimbul de servicii [4, p.1].

Promovarea comerțului exterior constituie un ansamblu de acțiuni și mijloace vizând informarea și atragerea cumpărătorilor potențiali în vederea satisfacerii necesităților și dorințelor acestora și, implicit, a creșterii eficienței economice a activității întreprinderilor producătoare [1, p.52].

Caracteristicile pieței întreprinderii de comerț exterior sunt:

- eterogenitatea – deoarece reunește piețe naționale cu tradiții, opțiuni, comportamente, uneori, total diferite;
- înalta tehnicizare și tehnologizare – generată de dezvoltarea economică;
- diversitatea – produselor, serviciilor și formelor de comercializare, datorită numărului mare de operatori de pe piață;
- caracterul necontrolabil – piața se reglează prin mecanisme proprii, intervenția statului fiind foarte redusă;
- exigența reglementărilor internaționale ale tranzacțiilor economice internaționale și a reglementărilor fiecărui

procedures and methods for conducting international trade are well defined, the necessary institutional framework, legal coverage, best practices have settled, so that today, the conduct of foreign trade transactions is no longer a secret or an asset of some in order to obtain advantages in relation to other partners [3, p.36].

International trade includes all exchanges of goods and services between two or more states. If international trade covers all the states of the world, it becomes world trade.

International trade seen from the viewpoint of a single country is called foreign trade. Any foreign trade consists of: export, import, re-export and transit.

The object of international trade includes the exchange of material goods and the exchange of services [4, p.1].

The promotion of foreign trade is a set of actions and means aimed at informing and attracting potential buyers in order to meet their needs and desires and, implicitly, to increase the economic efficiency of the activity of manufacturing enterprises [1, p.52].

The characteristics of the market of the foreign trade enterprise are:

- heterogeneity – because it brings together national markets with traditions, options, behaviours sometimes totally different;
- high technicalization and technologicalization – generated by economic development;
- diversity – of products, services and forms of marketing, due to the large number of operators on the market;
- uncontrollable character – the market is regulated by its own mechanisms, the state intervention being very low;
- requirement of international regulations of international economic transactions and of the regulations of each state in order to stimulate or discourage international trade;

stat în sensul stimulării sau descurajării schimburilor internaționale;

- concurența foarte puternică – existența unui număr mare de ofertanți ai aceluiași produs sau serviciu și, deci, cumpărătorul are posibilitatea de a decide care este furnizorul cel mai favorabil din punctul său de vedere;
- diversitatea formelor de comercializare [2, p.11].

Metodologia cercetării

Pentru a fi în concordanță cu cerințele metodologice existente la nivel academic, în procesul de elaborare a lucrării, au fost angrenate câteva metode de cercetare, în sensul valorificării direcțiilor principale ale lucrării.

Ca bază teoretică a articolului, au fost studiate o serie de lucrări științifice ale cercetătorilor străini și autohtoni, care sunt dedicate exportului.

Metoda de cercetare rezidă, în primul rând, în analiza materialului factual și teoretic cu privire la definirea conceptului de export. S-a recurs la studiul literaturii și prezentarea sintezei rezultatelor acesteia, analiza cercetărilor în domeniu pentru formularea argumentării teoretice, precum și aplicarea metodei de comparație în procesul de realizare a propriilor viziuni. Suportul informațional îl constituie literatura de specialitate în domeniul exportului. De asemenea, baza informațională a investigațiilor o constituie datele generalizatoare ale Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova.

La baza fundamentării teoretice, au stat astfel de metode, ca: analiza, sinteza, argumentarea, comparația și deducția. De asemenea, s-a recurs la metoda inductivă, cu ajutorul căreia au fost generalizate fapte concrete, analizate, sintetizate și formulate concluzii asupra problemei cercetate. Pentru o interpretare clară și reprezentativă, au fost utilizate metode grafice.

Combinarea diverselor metode utilizate au permis asigurarea fiabilității și validității concluziilor.

- very strong competition – the existence of a large number of bidders of the same product or service and therefore the buyer has the opportunity to decide which is the most favourable supplier from his point of view;
- diversity of marketing forms [2, p.11].

Research methodology

In order to establish a concordance with the existing methodological requirements at academic level, regarding the elaboration paper, a variety of research methods have been used, to capitalize the main directions of the papers.

As a theoretical basis of the article were used scientific works of foreign and domestic scientists which are dedicated to export.

The research method resides, first of all in the analysis of the factual and theoretical material regarding the definition of the concepts of export. The literature study was used and the synthesis of its results was presented, the analysis of the researches in the field for the formulation of the theoretical argumentation, as well as the application of the comparison method in the process of realizing their own visions. The informational support is the literature in the field of export. Also, the informational basis of the researches was the generalizing data of the National Bureau of Statistics of the Republic of Moldova.

At the base of the theoretical foundation were methods such as: analysis, synthesis, argumentation, comparison and deduction. Also, the inductive method was used with the help of which concrete facts were generalized, analysed, synthesized and formulated conclusions on the researched problem. Graphic methods were used for clear and representative interpretation.

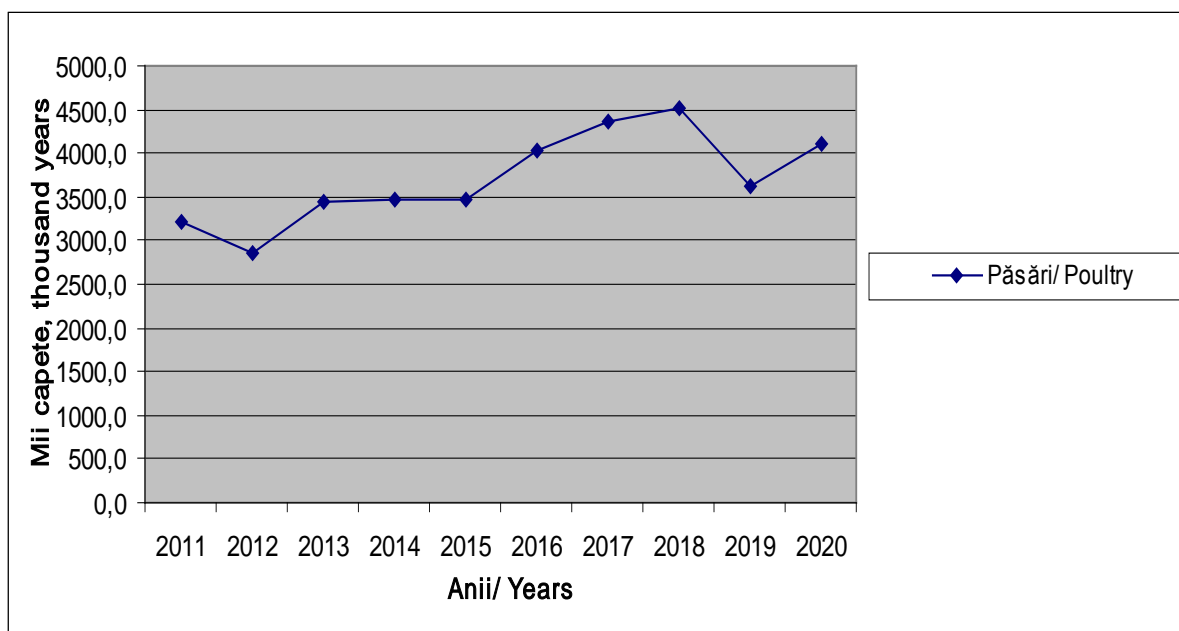
The combination of various methods allowed ensuring the reliability and validity of the conclusions.

Rezultate și discuții

În graficul din figura 1, este prezentat efectivul de păsări în întreprinderile agricole și gospodăriile țărănești (de fermier).

Results and discussions

In figure 1 is shown the poultry flock in agricultural enterprises and farms.

Figura 1. Efectivul de păsări în întreprinderile agricole și gospodăriile țărănești (de fermier), la 1 ianuarie 2020, mii capete/ Figure 1. Poultry flock in agricultural enterprises and farms, as of January 1, 2020, thousand capita

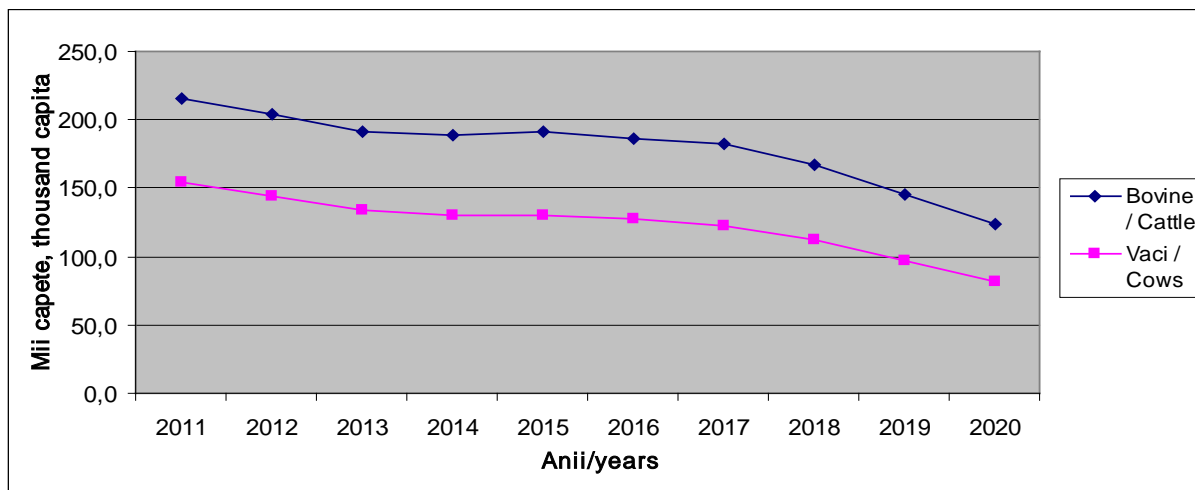
Sursa: elaborată de autor în baza [6]/ Source: prepared by the author based on [6]

Efectivul de păsări, în întreprinderile agricole și gospodăriile țărănești (de fermier), s-a majorat, în anul 2020, față de anii 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016 și 2019, respectiv cu 885,1; 1248,5; 648,3; 619,0; 619,0; 58,3 și 470,7 mii de capete în mărime absolută sau cu 27,58; 43,87; 18,81; 17,81; 17,81; 1,44 și 12,99 p.p. în mărime relativă, iar comparativ cu anii 2017 și 2018, acesta s-a redus, respectiv, cu 256,4 și 419,1 mii de capete în mărime absolută sau cu 5,89 și 9,29 p.p. în mărime relativă, cauza fiind reducerea suprafețelor însămânțate cu grâu.

În graficul din figura 2, este prezentat efectivul de bovine și vaci în gospodăriile de toate categoriile.

The poultry flock in agricultural enterprises and farms (farmers) increased in 2020 compared to 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016 and 2019 respectively by 885,1; 1248,5; 648,3; 619,0; 619,0; 58,3 and 470,7 thousand capita in absolute size or with 27,58; 43,87; 18,81; 17,81; 17,81; 1,44 and 12,99 p.p. in relative size, due to the increase of barley and grain maize sown areas, and compared to 2017 and 2018 it decreased respectively by 256,4 and 419,1 thousand capita in absolute size or by 5,89 and 9,29 p.p. in relative size, the cause being the reduction of wheat sown areas.

The graph given in figure 2 shows the livestock of cattle and cows in all categories of producers.

Figura 2. Efectivul de bovine și vaci în gospodăriile de toate categoriile la 1 ianuarie 2020, mii capete/ Figure 2. Livestock of cattle and cows in all categories of producers, as of January 1, 2020, thousand capita

Sursa: elaborată de autor în baza [6]/ Source: prepared by the author based [6]

Conform datelor graficului de mai sus, efectivul de bovine, în gospodăriile de toate categoriile, s-a redus, în anul 2020, față de anii 2011, 2012, 2013, 2014 și 2015, respectiv, cu 92,3; 80,2; 67,5; 65,2 și 67,5 mii capete în mărime absolută sau cu 42,73; 39,33; 35,30; 34,52 și 35,30 p.p. în mărime relativă, iar față de anii 2016, 2017, 2018 și 2019, nivelul acestui indicator s-a redus, respectiv, cu 62,4; 58,6; 43,7 și 21,1 mii de capete în mărime absolută sau cu 33,53; 32,14; 26,11 și 14,57 p.p., în mărime relativă, această reducere se explică prin faptul că posesorii acestora le sacrifică din cauza lipsei de furaje.

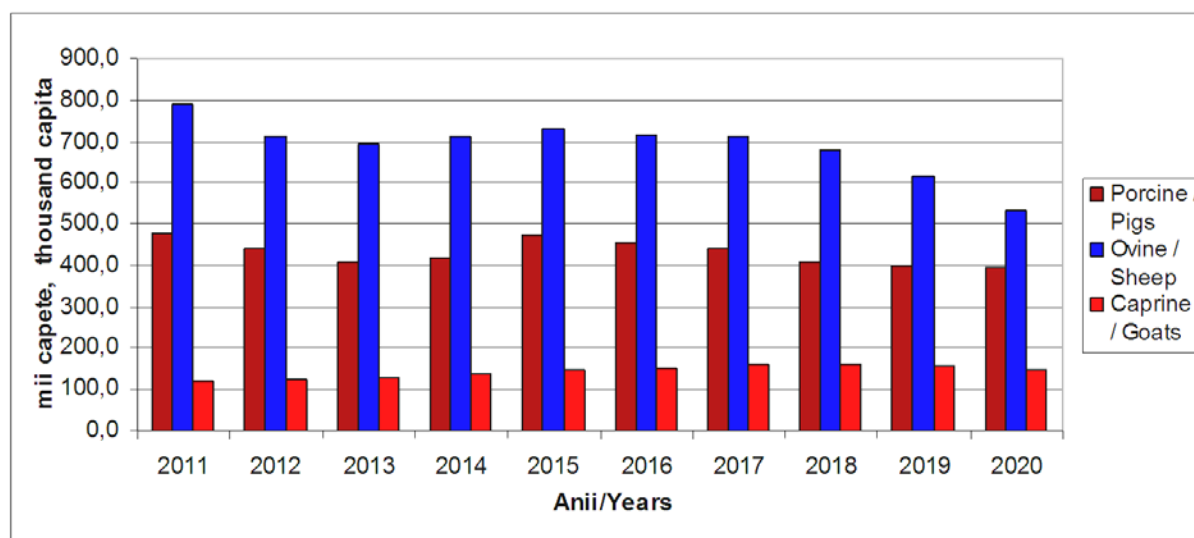
Efectivul de vaci s-a redus, în anul 2020, comparativ cu anii 2011, 2012, 2013, 2014 și 2015, respectiv, cu 73,4; 63,3; 53,4; 49,7 și 49,3 mii de capete, în mărime absolută sau cu 47,54; 43,87; 39,73; 38,03 și 37,84 p.p., în mărime relativă, iar față de anii 2016, 2017, 2018 și 2019, acesta s-a redus respectiv cu 46,7; 41,9; 31,8 și 16,2 mii capete în mărime absolută sau cu 36,57; 34,09; 28,19 și 16,67 p.p., în mărime relativă. În mare măsură, diminuarea efectivului de vaci este provocată de insuficiența nutrețurilor, respectiv, creșterea prețurilor la nutrețuri.

According to the data of the graph above, the livestock of cattle in all categories of producers decreased in 2020 compared to 2011, 2012, 2013, 2014 and 2015 respectively by 92,3; 80,2; 67,5; 65,2 and 67,5 thousand capita in absolute size or with 42,73; 39,33; 35,30; 34,52 and 35,30 p.p. in relative size, and compared to 2016, 2017, 2018 and 2019 the level of this indicator decreased respectively by 62,4; 58,6; 43,7 and 21,1 thousand capita in absolute size or with 33,53; 32,14; 26,11 and 14,57 p.p. in relative size, this reduction is explained by the fact that their owners are slaughtering them due to the lack of fodder.

The livestock of cows decreased in 2020 compared to 2011, 2012, 2013, 2014 and 2015 respectively by 73,4; 63,3; 53,4; 49,7 and 49,3 thousand capita in absolute size or with 47,54; 43,87; 39,73; 38,03 and 37,84 p.p. in relative size, and compared to 2016, 2017, 2018 and 2019 it decreased respectively by 46,7; 41,9; 31,8 and 16,2 thousand capita in absolute size or with 36,57; 34,09; 28,19 and 16,67 p.p. in relative size. To a large extent, the decrease of the livestock of cows is caused by the insufficiency of fodder and the increase of fodder prices, respectively.

În graficul din figura 3, este prezentat efectivul de porcine, ovine și caprine în gospodăriile de toate categoriile.

The graph given in figure 3 shows the livestock of pigs, sheep and goats in all categories of producers.

Figura 3. Efectivul de porcine, ovine și caprine în gospodăriile de toate categoriile la 1 ianuarie 2020, mii de capete/ Figure 3. Livestock of pigs, sheep and goats in all categories of producers, as of January 1, 2020, thousand capita

Sursa: elaborată de autor în baza [6]/ Source: prepared by the author based [6]

Efectivul de porcine, în gospodăriile de toate categoriile, s-a redus, în anul 2020, față de anii 2011, 2012, 2013, 2014 și 2015, respectiv, cu 8,19; 42,0; 13,8; 23,4 și 76,2 mii de capete în mărime absolută sau cu 17,12; 9,58; 3,36; 5,57 și 16,12 p.p., în mărime relativă, iar față de anii 2016, 2017, 2018 și 2019, nivelul acestui indicator s-a redus, respectiv, cu 56,6; 42,4; 9,8 și 0,7 mii de capete în mărime absolută sau cu 12,49; 9,66; 2,41 și 0,18 p.p., în mărime relativă, cauza fiind reducerea cantității obținute de grâu și orz, a culturilor rădăcinoase furajere la nivel de țară.

Efectivul de ovine s-a diminuat, în anul 2020, comparativ cu anii 2011, 2012, 2013, 2014 și 2015, respectiv, cu 256,8; 178,8; 164,0; 182,6 și 198,7 mii de capete, în mărime absolută sau cu 32,59; 25,19; 23,59; 25,58 și 27,23 p.p., în mărime relativă, iar față de anii 2016, 2017, 2018 și 2019, acesta s-a redus, respectiv, cu 186,7; 179,5; 148,0 și 82,3 mii de capete în mărime absolută sau cu 26,01;

The livestock of pigs in all categories of producers decreased in 2020 compared to 2011, 2012, 2013, 2014 and 2015 respectively by 8,19; 42,0; 13,8; 23,4 and 76,2 thousand capita in absolute size or with 17,12; 9,58; 3,36; 5,57 and 16,12 p.p. in relative size, and compared to 2016, 2017, 2018 and 2019 the level of this indicator decreased respectively by 56,6; 42,4; 9,8 and 0,7 thousand capita in absolute size or with 12,49; 9,66; 2,41 and 0,18 p.p. in relative size, the cause being the reduction of the obtained quantity of wheat and barley, of forage roots at the country level.

The livestock of sheep decreased in 2020 compared to 2011, 2012, 2013, 2014 and 2015 respectively by 256,8; 178,8; 164,0; 182,6 and 198,7 thousand capita in absolute size or with 32,59; 25,19; 23,59; 25,58 and 27,23 p.p. in relative size, and compared to 2016, 2017, 2018 and 2019 it decreased respectively by 186,7; 179,5; 148,0 and 82,3 thousand capita in absolute size or with 26,01; 25,26; 21,79 and 13,42 p.p. in relative size, the

25,26; 21,79 și 13,42 p.p., în mărime relativă, cauza fiind seceta și înghețurile din toamna anului 2019 și primăvara anului 2020.

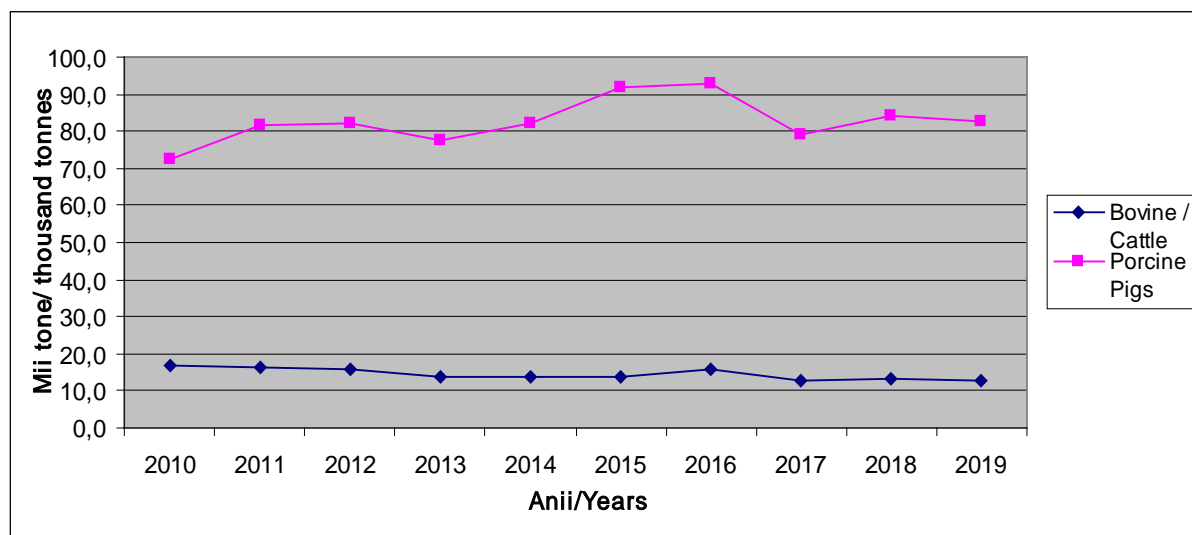
Efectivul de caprine a crescut, în anul 2020, față de anii 2011, 2012, 2013, 2014 și 2015, respectiv, cu 27,6; 22,7; 16,3; 9,7 și 0,3 mii de capete, în mărime absolută sau cu 23,47; 18,53; 12,65; 7,16 și 0,21 p.p., în mărime relativă, iar față de anii 2016, 2017, 2018 și 2019, nivelul acestui indicator s-a redus, respectiv, cu 5,4; 14,0; 17,4 și 10,1 mii de capete, în mărime absolută sau cu 3,59; 8,79; 10,70 și 6,50 p.p., în mărime relativă, cauza constituind-o reducerea suprafețelor însămânțate de plante pentru nutreț.

Vânzarea bovinelor și porcinelor (în masă vie) pentru sacrificare, din gospodăriile de toate categoriile, este prezentată în figura 4.

cause being the drought and frosts in autumn 2019 and spring 2020.

The livestock of goats increased in 2020 compared to 2011, 2012, 2013, 2014 and 2015 respectively by 27,6; 22,7; 16,3; 9,7 and 0,3 thousand capita in absolute size or with 23,47; 18,53; 12,65; 7,16 and 0,21 p.p. in relative size, and compared to 2016, 2017, 2018 and 2019 the level of this indicator decreased by 5,4; 14,0; 17,4 and 10,1 thousand capita in absolute size or with 3,59; 8,79; 10,70 and 6,50 p.p. in relative size, the cause being the reduction of the forage crops sown areas.

The sale of cattle and pigs (in live weight) for slaughter, from households of all categories, is shown in figure 4.

Figura 4. Vânzarea bovinelor și porcinelor (în masă vie) pentru sacrificare, din gospodăriile de toate categoriile, mii tone/ Figure 4. Sale of cattle and pigs (in live weight) for slaughter, from households of all categories, thousands of tonnes

Sursa: elaborată de autor în baza [6]/ Source: prepared by the author based [6]

Din cauza reducerii efectivului de bovine, în anul 2019, față de anii 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016 și 2018, au fost vândute bovine pentru sacrificare (în masă vie) mai puțin, respectiv, cu 4,2; 3,4; 3,1; 1,1; 1,0; 1,3; 3,1 și 0,7 mii tone în mărime absolută sau cu 24,9; 21,1; 19,6; 8,0; 7,3; 9,3; 19,6 și 5,2 p.p., în mărime relativă.

Due to the reduction of cattle in 2019 compared to 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016 and 2018, cattle were sold for slaughter (in live weight) less respectively by 4,2; 3,4; 3,1; 1,1; 1,0; 1,3; 3,1 and 0,7 thousand tonnes in absolute size or with 24,9; 21,1; 19,6; 8,0; 7,3; 9,3; 19,6 and 5,2 p.p. in relative size.

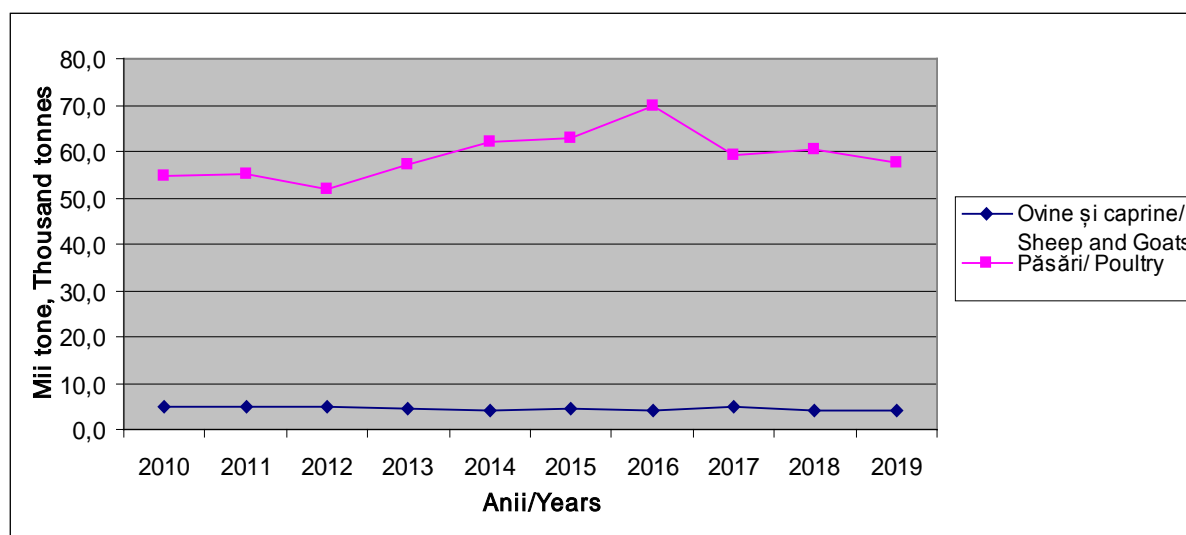

Au fost vândute porcine pentru sacrificare (în masă vie), în anul 2019, față de anii 2010, 2011, 2012, 2013, 2014 și 2017, mai mult cu 10,2; 1,3; 0,5; 4,9; 0,4 și 3,5 mii tone, în mărime absolută sau cu 14,1; 1,6; 0,6; 6,3; 0,5 și 4,4 p.p., în mărime relativă, iar comparativ cu anii 2015, 2016 și 2018, mai puțin cu 8,9; 10,2 și 1,3 mii tone în mărime absolută sau cu 9,7; 11,0 și 1,5 p.p., în mărime relativă, cauza fiind reducerea efectivului de porcine în această perioadă.

În figura 5, este prezentată vânzarea ovinelor, caprinelor și păsărilor (în masă vie) pentru sacrificare din gospodăriile de toate categoriile.

Pigs were sold for slaughter (live mass) in 2019 compared to 2010, 2011, 2012, 2013, 2014 and 2017 more by 10,2; 1,3; 0,5; 4,9; 0,4 and 3,5 thousand tonnes in absolute size or 14,1; 1,6; 0,6; 6,3; 0,5 and 4,4 p.p. in relative size, and compared to 2015, 2016 and 2018 less by 8,9; 10,2 and 1,3 thousand tonnes in absolute size or with 9,7; 11,0 and 1,5 p.p. in relative size, the cause being the reduction of pigs during this period.

Figure 5 shows the sale for slaughter of sheep, goats and birds (in live weight) in all categories of households.

Figura 5. Vânzarea bovinelor, caprinelor și păsărilor (în masă vie) pentru sacrificare, din gospodăriile de toate categoriile, mii tone/Figure 5. Sale of cattle, goats and poultry (live mass) for slaughter, from households of all categories, thousands of tonnes

Sursa: elaborată de autor în baza [6]/Source: prepared by the author based [6]

Din cauza reducerii efectivului de ovine, în anul 2019, față de anii 2010, 2011, 2012, 2013, 2015 și 2017, au fost vândute ovine și caprine pentru sacrificare (în masă vie) mai puțin, respectiv, cu 0,5; 0,5; 0,5; 0,2; 0,2 și 0,9 mii tone, în mărime absolută sau cu 10,6; 10,6; 10,6; 4,5; 4,5 și 17,6 p.p., în mărime relativă.

Au fost vândute păsări pentru sacrificare (în masă vie), în anul 2019, față de anii 2010, 2011, 2012 și 2013, mai mult cu 2,9; 2,4; 5,9

Due to the reduction of sheep flock, in 2019 compared to 2010, 2011, 2012, 2013, 2015 and 2017 sheep and goats were sold for slaughter (in live weight) less respectively by 0,5; 0,5; 0,5; 0,2; 0,2 and 0,9 thousand tonnes in absolute size or with 10,6; 10,6; 10,6; 4,5; 4,5 and 17,6 p.p. in relative size.

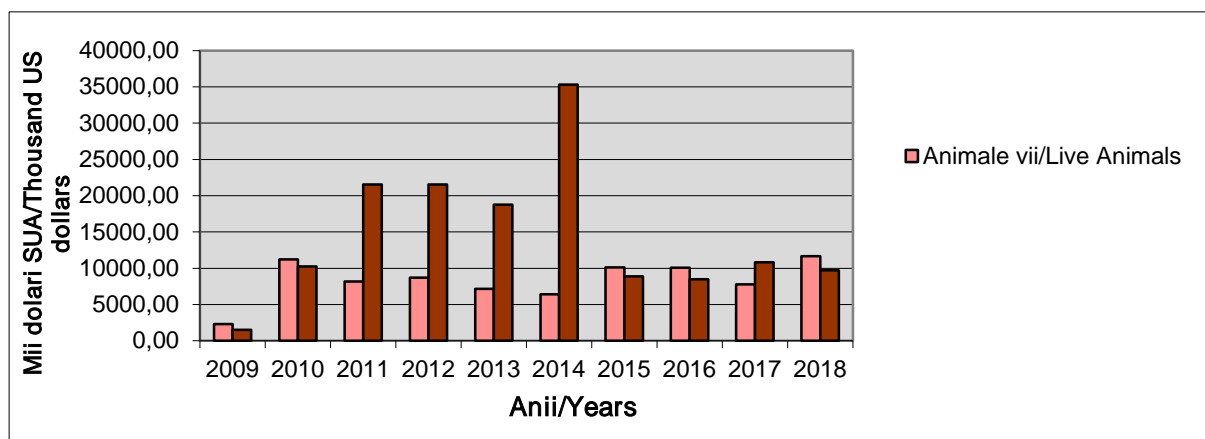
Poultry were sold for slaughter (in live weight) in 2019 compared to 2010, 2011, 2012 and 2013 more by 2,9; 2,4; 5,9 and 0,3

și 0,3 mii tone, în mărime absolută sau cu 5,3; 4,3; 1,4 și 0,5 p.p., în mărime relativă, motivul fiind creșterea efectivului de păsări, în această perioadă, iar comparativ cu anii 2014, 2015, 2016, 2017 și 2018 – mai puțin cu 4,6; 5,1; 12,3; 1,7 și 2,7 mii tone, în mărime absolută sau cu 7,4; 8,1; 17,6; 2,9 și 4,5 p.p., în mărime relativă.

Exportul de animale vii, carne și subproduse (organe, membrane, cap, limbă, creier, burtă etc.) comestibile este prezentat în graficul din figura 6.

thousand tonnes in absolute size or by 5,3; 4,3; 1,4 and 0,5 p.p. in relative size, the reason being the increase of poultry during this period, and compared to 2014, 2015, 2016, 2017 and 2018 – less by 4,6; 5,1; 12,3; 1,7 and 2,7 thousand tonnes in absolute size or by 7,4; 8,1; 17,6; 2,9 and 4,5 p.p. in relative size.

The export of edible live animals, meat and by-products (organs, membranes, head, tongue, brain, belly, etc.) is shown in the graph in figure 6.

Figura 6. Exportul de animale vii, carne și subproduse comestibile, mii dolari SUA/
Figure 6. Export of live animals, meat and edible by-products, thousands of USD

Sursa: elaborată de autor în baza [7]/Source: prepared by the author based [7]

Exportul de animale vii a crescut, în anul 2018, față de anii 2009, 2010, 2011, 2012 și 2013, respectiv, cu 9357,69; 418,59; 3486,49; 2934,39 și 4481,19 mii dolari SUA, în mărime absolută sau de 5,07 ori și cu 3,72; 42,68; 33,64 și 62,46 p.p., în mărime relativă, iar față de anii 2014, 2015, 2016 și 2017, nivelul acestui indicator a sporit, respectiv, cu 5239,89; 1525,09; 1576,06 și 3860,21 mii dolari SUA, în mărime absolută sau cu 81,67; 15,05; 15,64 și 49,52 p.p., în mărime relativă. Această majorare se datorează faptului că crescătorii de animale din Republica Moldova sporesc livrările de taurine vii în țările Orientului Apropiat. În special, acestea sunt cumpărate în Liban, Irak, Egipt, Qatar, Arabia Saudită.

Valoarea exportului de carne și subproduse comestibile a crescut, în anul 2018, față

The export of live animals increased in 2018 compared to 2009, 2010, 2011, 2012 and 2013, respectively by 9357,69; 418,59; 3486,49; 2934,39 and 4481,19 thousand US dollars in absolute size or by 5,07 times and 3,72; 42,68; 33,64 and 62,46 p.p. in relative size, and compared to 2014, 2015, 2016 and 2017 the level of this indicator increased respectively by 5239,89; 1525,09; 1576,06 and 3860,21 thousand US dollars in absolute size or by 81,67; 15,05; 15,64 and 49,52 p.p. in relative size. This increase is due to the fact that animal breeders from the Republic of Moldova increase the deliveries of live cattle in the countries of the Middle East. In particular, they are bought in Lebanon, Iraq, Egypt, Qatar, Saudi Arabia.

de anii 2009, 2015 și 2016, respectiv, cu 8203,04; 835,14 și 1253,15 mii dolari SUA, în mărime absolută sau de 6,41 ori și cu 9,40 și 14,80 p.p., în mărime relativă, iar față de anii 2010, 2011, 2012, 2013, 2014 și 2017, acest indicator s-a redus, respectiv, cu 507,46; 11828,06; 11831,76; 9050,56; 25576,66 și 1116,60 mii dolari SUA, în mărime absolută sau cu 4,96; 54,89; 54,90; 48,22; 72,46 și 10,30 p.p., în mărime relativă. Aceasta se explică prin faptul că doar producția de carne de vită poate pătrunde pe piețele din afara țării. La celelalte tipuri de carne, concurența este acerbă, deoarece condițiile din Republica Moldova nu ne permit întotdeauna să fim competitivi. În schimb, carnea de vită are mari perspective, în primul rând, pe piața țărilor arabe.

Concluzii

Valoarea exportului de carne și subproduselor comestibile a crescut, în anul 2018, față de anii 2009, 2015 și 2016, însă față de anii 2010-2014 și 2017, acest indicator s-a diminuat.

Efectivul de bovine, ovine și porcine (suine) s-a redus, în anul 2020, față de anii precedenți. Efectivul de caprine a crescut în anul 2020, față de anii 2011-2015, iar față de anii 2016-2019, nivelul acestui indicator s-a diminuat.

Rezultatele obținute denotă faptul că, în anul 2020, față de anii 2011-2016 și 2019, efectivul de păsări, în întreprinderile agricole și gospodăriile țărănești (de fermier), s-a majorat, iar comparativ cu anii 2017 și 2018, acesta s-a redus.

Din cauza reducerii efectivului de bovine, în anul 2019, față de anii 2010-2016 și 2018, au fost vândute mai puține bovine pentru sacrificare (în masă vie).

Au fost vândute porcine pentru sacrificare (în masă vie) mai mult, în anul 2019, față de anii 2010-2014 și 2017, iar comparativ cu anii 2015, 2016 și 2018, mai puțin, cauza fiind reducerea efectivului de porcine în această perioadă.

Din cauza reducerii efectivului de ovine, în anul 2019, față de anii 2010-2015 și 2017,

The value of exports of meat and edible by-products increased in 2018 compared to 2009, 2015 and 2016 respectively by 8203,04; 835,14 and 1253,15 thousand US dollars in absolute size or by 6,41 times and with 9,40 and 14,80 p.p. in relative size, and compared to 2010, 2011, 2012, 2013, 2014 and 2017 this indicator decreased respectively by 507,46; 11828,06; 11831,76; 9050,56; 25576,66 and 1116,60 thousand US dollars in absolute size or by 4,96; 54,89; 54,90; 48,22; 72,46 and 10,30 p.p. in relative size. This is explained by the fact that only beef production can penetrate the markets outside the country. The competition for other types of meat is fierce, because the conditions in the Republic of Moldova do not allow us to be competitive. Instead, beef has great prospects, primarily in the Arab market.

Conclusions

The value of export of meat and edible meat offals increased in 2018 compared to 2009, 2015 and 2016 years, however, compared to 2010-2014 and 2017 years this indicator decreased.

The livestock of cattle, cows, pigs and sheep decreased in 2020 compared to previous years. The livestock of goats increased in 2020 compared to 2011-2015 years, and compared to 2016-2019 years the level of this indicator decreased.

The results show that in 2020 compared to 2011-2016 and 2019 years the poultry in agricultural enterprises and farms increased, and compared to 2017 and 2018 it decreased.

Due to the reduction of cattle in 2019 compared to 2010-2016 and 2018, fewer cattle were sold for slaughter (in live weight).

Pigs were sold for slaughter (in live weight) more in 2019 than in 2010-2014 and 2017, and less compared to 2015, 2016 and 2018, due to the reduction of pigs in this period.

Due to the reduction of sheep, in 2019 compared to 2010-2015 and 2017 fewer sheep and goats were sold for slaughter (in live weight).

au fost vândute mai puține ovine și caprine pentru sacrificare (în masă vie).

Au fost vândute mai multe păsări pentru sacrificare (în masă vie), în anul 2019, față de anii 2010-2013, motivul fiind creșterea efectivului de păsări, în această perioadă, iar comparativ cu anii 2014-2018 – mai puține.

Exportul de animale vii a crescut, în anul 2018, față de anii precedenți. Valoarea exportului de carne și subproduse comestibile a crescut, în anul 2018, față de anii 2009, 2015 și 2016, iar față de anii 2010-2014 și 2017, acest indicator s-a diminuat, cauza fiind reducerea efectivului de bovine în această perioadă. Cea mai mare cantitate de carne de ovine a ajuns în țările din CSI, dar și în Qatar, Egipt, Kuwait și Bahrain. Străinii preferă carnea de ovine congelată.

Începând din aprilie 2015, producătorii de carne sunt obligați să achite TVA de 20%, în timp ce producătorii agricoli din Ucraina achită doar o pătrime din suma TVA calculată. Totodată, prețurile la nutrețuri în Ucraina sunt aproximativ cu 30% mai mici decât în R. Moldova, energia electrică este mai ieftină cu aproape 135% și gazele naturale sunt mai ieftine cu 16%. La factorii menționați, este necesar de adăugat și problema controlului insuficient al hotarelor, ceea ce contribuie la creșterea contrabandei. Astfel, este necesară rezolvarea problemelor ce țin de TVA, prin reducerea cotei și prin introducerea unei cote unice, pentru întregul lanț valoric de produse, în sectorul agricol și zootehnic.

Principalele probleme cu care se confruntă producătorii de carne, în etapa actuală, sunt:

- personal insuficient;
- mărirea prețurilor la materia primă;
- scăderea puterii de cumpărare a cumpărătorului;
- impozitele;
- închiderea piețelor;
- stocuri mari de produse.

More poultry were sold for slaughter (in live weight) in 2019 compared to 2010-2013, the reason being the increase of poultry during this period, and compared to 2014-2018 – less.

The export of live animals increased in 2018 compared to previous years. The value of meat and edible by-products export increased in 2018 compared to 2009, 2015 and 2016, and compared to 2010-2014 and 2017 this indicator decreased, the cause being the reduction of cattle in this period. The largest amount of sheep meat has arrived in the CIS countries, but also in Qatar, Egypt, Kuwait and Bahrain. Foreigners prefer frozen mutton.

Starting with April 2015, the meat producers are required to pay 20% VAT, while Ukrainian agricultural producers pay only a quarter of the calculated VAT amount. At the same time, feed prices in Ukraine are about 30% lower than in Moldova, electricity is cheaper by almost 135% and natural gases are cheaper by 16%. To the mentioned factors it is necessary to add the problem of insufficient border control, which contributes to the increase of contraband. Thus, it is necessary to solve the problems related to VAT by reducing the quota and by introducing a single quota for the entire value chain of products in the agricultural and the livestock sector.

The main problems that are faced by the meat producers at this stage are:

- insufficient staff;
- increase of raw material prices;
- decreased purchasing power of the buyer;
- taxes;
- closing of markets;
- large stocks of products.

Based on the analysis of the existing situation of the livestock sector in the Republic of Moldova, in order to revitalize this important branch of the agri-food complex, the following must be performed:

- consolidation of producers' efforts;

Din baza analizei situației existente a sectorului zootehnic din Republica Moldova, pentru revitalizarea acestei ramuri importante a complexului agroalimentar, trebuie întreprinse următoarele măsuri:

- consolidarea eforturilor producătorilor;
- orientarea către un produs calitativ;
- creșterea productivității animalelor;
- identificarea piețelor de export;
- plata directă per cap de animal.

Actualmente, perspectivele ca Republica Moldova să exporte carne pe piața UE sunt sumbre, din mai multe considerente, unul dintre motive fiind deficitul de carne pe piața internă. La ora actuală, Republica Moldova importă ea însăși carne – sectorul zootehnic a fost ruinat în anii '90 ai secolului trecut și nu a mai fost repus pe picioare. Autoritățile din republică depun eforturi pentru acceptarea cărnii de găină autohtone pe piața UE.

- orientation towards a quality product;
- increasing the animal productivity;
- identification of export markets;
- direct payment per animal capita.

Currently, the prospects of the Republic of Moldova to export meat on the EU market are bleak, for several reasons, one of the reasons being the shortage of meat on the domestic market. At present, the Republic of Moldova imports meat itself – the livestock sector was ruined in the 1990s and has not been restored. The authorities from the country are working to accept Moldovan poultry on the EU market.

Bibliografie/ Bibliography:

1. BEJENARU, Olga. *Dezvoltarea potențialului de export al Republicii Moldova*. Edit. Print-Caro, Chișinău, 2015, 240 pag. ISBN 978-9975-4023-7-8
2. GRIGORESCU, Adriana. *Decizia strategică în comerț exterior*. Edit. Economică, București, 2003, 172 pag. ISBN 973-590-759-3
3. RUȘANU, Dan Radu, NICOLAE, Florina. *Mecanisme de susținere și promovare a exportului*. Edit. Didactică și Pedagogică, București, 2006, 191 pag. ISBN (10) 973-30-1517-2
4. STOIAN, Ion, DRAGNE, Emilia, STOIAN, Mihai. *Comerț internațional. Tehnici, strategii, elemente de bază ale comerțului electronic*. Vol. I, Edit. Caraiman, București, 2001, 640 pag. ISBN 973-96491-6-5
5. SUTĂ, Nicolae, SUTĂ-SELEJAN, Svetlana. *Comerț internațional și politici comerciale contemporane*. Vol. I. Comerț internațional și politici comerciale. Ed. a XII-a, Edit. Economică, București, 2003, 592 pag. ISBN 973-590-760-7
6. Efectivul vitelor și păsărilor la 1 ianuarie pe Specii de animale, ani și categorii de producători. Producția principalelor produse animaliere pe principalele produse animaliere, ani și categorii de gospodării – http://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica_16%20AGR_AGR030/AGR030100.px/table/tableViewLayout1/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774 citat la 10.08.2020.
7. Comerțul exterior pe secțiuni și capitole, conform Nomenclaturii Combinată a Mărfurilor (NCM), 1997-2018 – http://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica_21%20EXT_EXT010_serii%20anuale/EXT010400.px/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774 citat la 25.08.2020.